

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Η ΕΕΔΑ για την ανησυχητική κατάσταση στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου και τις τελευταίες εξελίξεις στο άσυλο

6.9.2019

Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ), ως το ανεξάρτητο συμβουλευτικό όργανο της Πολιτείας σε θέματα προστασίας των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και ο Εθνικός Θεσμός Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΘΑΔ), σύμφωνα με τις αρχές του ΟΗΕ, οφείλει, στο πλαίσιο αρμοδιοτήτων του ιδρυτικού της νόμου, να παρακολουθεί τις εξελίξεις που άπτονται του πεδίου δραστηριοτήτων της, εκφέροντας σχετική γνώμη προς τα αρμόδια όργανα της Πολιτείας και αναπτύσσοντας πρωτοβουλίες για την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης. Η ΕΕΔΑ αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στον θεσμό της διεθνούς προστασίας και έχει εκδώσει μια σειρά σχετικών αποφάσεων (εκθέσεων, δηλώσεων, ανακοινώσεων) με πλέον πρόσφατη την **Έκθεση Αναφοράς για το Προσφυγικό Ζήτημα** (Σεπτέμβριος 2019) όπου συμπυκνώνονται οι θέσεις της ΕΕΔΑ για την υποδοχή και φιλοξενία των αιτούντων διεθνή προστασία, την κράτηση των αιτούντων διεθνή προστασία, τις διαδικασίες διεθνούς προστασίας σε α' και β' βαθμό, τους ασυνόδετους ανήλικους, τις επαναπροωθήσεις πολιτών τρίτων χωρών στα ελληνοτουρκικά σύνορα και την ένταξη των προσφύγων στην Ελλάδα.

Με ανησυχία η ΕΕΔΑ παρατηρεί τελευταία τον αυξημένο αριθμό αφίξεων αλλοδαπών στην Ελλάδα, ιδίως από τα νησιά, σε σύγκριση με τις αντίστοιχες αφίξεις κατά το 2018. Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, οι αφίξεις για το 2019 (μέχρι τις 25.08.2019) έφτασαν τα 31.265 άτομα¹ ενώ σύμφωνα με τη Frontex, τον Ιούλιο του 2019 υπήρξε αύξηση 25% στις αφίξεις στα νησιά στην Ελλάδα, συγκριτικά με τον Ιούλιο του 2018². Παράλληλα, τα περισσότερα κέντρα υποδοχής στα νησιά έχουν υπερβεί κατά πολύ τις δυνατότητες φιλοξενίας τους **με κίνδυνο παραβίασης θεμελιωδών δικαιωμάτων των πολιτών τρίτων χωρών**, όπως η προστασία από την απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση και η εξασφάλιση ενός ελάχιστου επίπεδου αξιοπρεπούς διαβίωσης. Επισήμως, φιλοξενούνται σήμερα στο Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ) της Μόριας στη Λέσβο 10.383 άτομα ενώ η δυνατότητα χωρητικότητας του κέντρου είναι 3.000³. Η ΕΕΔΑ, με Ανακοίνωσή της, έχει ήδη κρούσει τον κώδωνα του κινδύνου για

¹ <https://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean/location/5179>

² <https://frontex.europa.eu/media-centre/news-release/migratory-situation-in-july-arrivals-in-europe-up-slightly-from-previous-month-rlBoYl>

³ Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, *Αποτύπωση της εθνικής εικόνας κατάστασης για το προσφυγικό/μεταναστευτικό ζήτημα την 1/9/2019*.

τον υπερπληθυσμό στο ΚΥΤ της Μόριας⁴ και έχει εκφράσει, σε προηγούμενη Έκθεσή της για τις συνθήκες διαβίωσης στα κέντρα υποδοχής και φιλοξενίας μεταναστών και προσφύγων⁵, την αγωνία της για τα συνεχόμενα επεισόδια κυρίως στα κέντρα φιλοξενίας των νησιών του ανατολικού Αιγαίου καθώς και τα, συχνά ανεξέλεγκτα, περιστατικά βίας που παρατηρούνται στα κέντρα φιλοξενίας της ενδοχώρας, τα οποία συμβάλλουν στην όξυνση φαινομένων ρατσισμού και ξενοφοβίας. Συνολικά, για τις συνθήκες υποδοχής των νεοεισερχομένων στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου έχει επανειλημμένα διατυπώσει τις εξής **Συστάσεις** προς την Πολιτεία:

1. τον άμεσο τερματισμό του εγκλωβισμού των αιτούντων διεθνή προστασία στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου **με την άρση του γεωγραφικού περιορισμού**, που επιβάλλεται σε αυτούς, και τη **μεταφορά τους στην ενδοχώρα** ώστε να εξασφαλιστεί η άμεση αποσυμφόρηση των νησιών,

2. την κατάργηση του μέτρου του γεωγραφικού περιορισμού στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου, όπως εφαρμόζεται στην πράξη και η μνεία ότι όποιος γεωγραφικός περιορισμός πρέπει να επιβάλλεται **κατόπιν ατομικής αξιολόγησης** και αιτιολογημένης διοικητικής πράξης, παρέχοντας δε στον αιτούντα δυνατότητα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, δεδομένου ότι με αυτόν εισάγεται περιορισμός στην ελεύθερη μετακίνηση αυτού.

Η μεταφορά 1.400 προσφύγων και μεταναστών από το κέντρο υποδοχής της Μόριας σε δομές φιλοξενίας της Β. Ελλάδας, η οποία προγραμματίστηκε για τις 2-3.9.2019 θα ανακουφίσει την κατάσταση που επικρατεί στο νησί⁶, ωστόσο, προβλήματα εντοπίζονται και στα υπόλοιπα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου, όπως στη Σάμο, στην Κω κ.ο.κ. Η ΕΕΔΑ προτείνει ως λύση την **αύξηση των θέσεων φιλοξενίας** στην ενδοχώρα, σε δομές που πληρούν τους **ελάχιστους όρους αξιοπρεπούς διαβίωσης** και προορίζονται για **μακροχρόνια διαμονή** των αιτούντων διεθνή προστασία, καθώς στην πράξη, οι αιτούντες διεθνή προστασία παραμένουν για αρκετούς μήνες ή χρόνια στα κέντρα φιλοξενίας, εν αναμονή της εξέτασης των αιτημάτων διεθνούς προστασίας τους.

Σε κάθε περίπτωση, επείγει η άμεση μεταφορά όλων των ασυνόδευτων ανηλίκων από τους ακατάλληλους χώρους, λόγω υπερπληθυσμού, των «ασφαλών ζωνών» (*safe zones*) εντός των ΚΥΤ του Ανατολικού Αιγαίου σε κατάλληλες δομές φιλοξενίας ανηλίκων της ενδοχώρας, δεδομένου ότι τα ασυνόδευτα ανήλικα παιδιά αποτελούν μία από τις πλέον ευάλωτες ομάδες πληθυσμού και χρήζουν ιδιαίτερης και άμεσης αντιμετώπισης και προστασίας από την Πολιτεία. Ενδεικτικό της ακατάλληλης παροχής συνθηκών ασφαλούς διαβίωσης εντός των ΚΥΤ αποτελεί και η πρόσφατη δολοφονία ανηλίκου από το Αφγανιστάν. Σύμφωνα με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, στην ασφαλή ζώνη του ΚΥΤ Μόριας φιλοξενούνται σχεδόν 70 ασυνόδευτα παιδιά, αλλά περισσότερα από 500 ακόμα αγόρια και κορίτσια διαμένουν σε διάφορα σημεία της υπερπλήρους δομής, χωρίς επίτροπο και εκτεθειμένα σε εκμετάλλευση και κακομεταχείριση. Κάποια από αυτά στεγάζονται μαζί με άγνωστους προς αυτά ενήλικες, το οποίο απαγορεύεται από το νόμο⁷. Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ)⁸, 1.766 ασυνόδευτοι ανήλικοι φιλοξενούνται σε δομές μακροχρόνιας ή προσωρινής φιλοξενίας ενώ 2444 παιδιά παραμένουν εκτός δομών φιλοξενίας, εκ των οποίων 233 βρίσκονται σε «προστατευτική φύλαξη» και 1115 σε άτυπες/επισφαλείς συνθήκες στέγασης (σε διαμερίσματα με άλλους, σε

⁴ Ανακοίνωση ΕΕΔΑ, «Η ΕΕΔΑ εκφράζει τη βαθύτατη ανησυχία της για την κατάσταση στα Κέντρα Υποδοχής των νησιών του Ανατολικού Αιγαίου και ιδίως στη Μόρια της Λέσβου» (2018)

⁵ Έκθεση της ΕΕΔΑ, «Οι συνθήκες διαβίωσης στα κέντρα υποδοχής και φιλοξενίας μεταναστών και προσφύγων» (2016).

⁶ Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, Ανακοίνωση σχετικά με τη μεταφορά περισσότερων από 1.400 προσφύγων και μεταναστών από το κέντρο υποδοχής της Μόριας σε δομές φιλοξενίας της Β. Ελλάδας, 2.9.2019.

⁷ Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, Δελτίο Τύπου: Σοκαρισμένη η Ύπατη Αρμοστεία από το θάνατο ενός αγοριού από το Αφγανιστάν στη Λέσβο: καλεί για την επείγουσα μεταφορά των ασυνόδευτων παιδιών σε ασφαλή καταλύματα, 25.08.2019.

⁸, <http://www.ekka.org.gr/index.php/2018-05-08-09-50-30>, τελευταία ενημέρωση: 15.08.2019.

καταλήψεις, σε αστεγία). Πάγια θέση της ΕΕΔΑ αποτελεί η **εξασφάλιση επαρκούς αριθμού για όλους τους ασυνόδευτους ανήλικους θέσεων υποδοχής και φιλοξενίας** σε κατάλληλες δομές για την ηλικία τους, οι οποίες να διασφαλίζουν ένα επαρκές επίπεδο διαβίωσης για τη σωματική, ψυχική, διανοητική, ηθική και κοινωνική τους ανάπτυξη. Παράλληλα, η ΕΕΔΑ έχει τονίσει την **ανάγκη διορισμού Επιτρόπου για κάθε ανήλικο**, το ταχύτερο δυνατόν, άλλως από την ταυτοποίηση όπως προβλέπει ο νόμος ενώ καλωσόρισε το νέο νομοθετικό πλαίσιο περί Επιτροπείας Ασυνόδευτων Ανηλίκων του Ν. 4554/2018 (βλ. Παρατηρήσεις της ΕΕΔΑ)⁹, το οποίο ήταν σε εκκρεμότητα από το 2007. Ωστόσο, η υλοποίηση του νέου συστήματος Επιτροπείας ασυνόδευτων ανηλίκων εκκρεμεί από την ψήφιση του, ενώ με το Ν. 4611/2019 τέθηκε σε ισχύ μέρος των διατάξεων αυτού (άρθρα 19 και 24 έως 28). Ως προς τις λοιπές προβλέψεις, ορίστηκε αρχικά ως ημερομηνία έναρξης ισχύος η 1^η Σεπτεμβρίου 2019, η οποία ωστόσο παρατάθηκε για την 1^η Μαρτίου 2020 με νέα νομοθετική ρύθμιση (άρθρο 73 του Ν. 4623/2019, ΦΕΚ 134/Α/09.08.2019).

Τέλος, η ΕΕΔΑ, τα τελευταία χρόνια έχει υπάρξει πολύτιμος αρωγός της Πολιτείας στην προσπάθεια αναμόρφωσης του συστήματος ασύλου για την επίτευξη ενός δίκαιου και αποτελεσματικού συστήματος ασύλου. Άλλωστε, η Πολιτεία, αποδεικνύοντας την εμπιστοσύνη της στην ανεξαρτησία και τεχνογνωσία της ΕΕΔΑ, της έχει αναθέσει έναν πρόσθετο ρόλο στη διαδικασία ασύλου, καθώς καλείται να υποδείξει μέλη στις Επιτροπές Προσφυγών. Επομένως, η ΕΕΔΑ στο πλαίσιο άσκησης όλων των αρμοδιοτήτων της εκ του νόμου, παρακολουθεί στενά τις εξελίξεις στο πεδίο. Ειδικότερα, μετά την θέση σε ισχύ του Ν. 3907/2011, η ΕΕΔΑ είχε την ευκαιρία, σε πολλές περιπτώσεις, να τονίσει την κεντρική σημασία **διασφάλισης της διοικητικής και οικονομικής αυτοτέλειας της Υπηρεσίας Ασύλου**, η οποία να στελεχώνεται από επαρκές πολιτικό προσωπικό καθώς και την **ανάγκη θεσμικής θωράκισης και ανεξαρτησίας των Επιτροπών Προσφυγών**, οι οποίες αποτελούν τον υποχρεωτικό β' βαθμό επανεξέτασης των αιτημάτων διεθνούς προστασίας. Σύμφωνα με το ευρωπαϊκό δίκαιο (άρθρο 46 της Οδηγίας 2013/32/ΕΕ) όπως ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο (άρθρο 61 Ν. 4375/2016) και ερμηνεύθηκε από το Συμβούλιο της Επικρατείας (Αποφάσεις Ολομέλειας 2347/2017, 2348/2017), οι Ανεξάρτητες Επιτροπές Προσφυγών του Ν. 4399/2016, οι οποίες λειτουργούν σήμερα, ασκούν αρμοδιότητες δικαιοδοτικού χαρακτήρα ενώ η διαδικασία ενώπιον τους εξασφαλίζει τις απαιτήσεις περί πλήρους και ex nunc εξέτασης τόσο των πραγματικών όσο και των νομικών ζητημάτων, πληρώντας τους όρους μιας «πραγματικής προσφυγής» του άρθρου 46 της ανωτέρω Οδηγίας. Η δε άσκηση της προσφυγής πρέπει να έχει κατά κανόνα, σύμφωνα με το ενωσιακό δίκαιο, αυτόματο ανασταλτικό αποτέλεσμα, παρέχοντας στον προσφεύγοντα δικαίωμα παραμονής στη χώρα μέχρι την έκβαση της προσφυγής του. Μετά την πρόσφατη συνεδρίαση του ΚΥΣΕΑ, η Κυβέρνηση, δια του κυβερνητικού της εκπροσώπου, ανακοίνωσε «την αλλαγή του θεσμικού πλαισίου για τη διαδικασία χορήγησης ασύλου, με κατάργηση του δεύτερου βαθμού εξέτασης προσφυγών με στόχο -σε περίπτωση απόρριψης της αίτησης χορήγησης ασύλου- να προχωρά άμεσα η διαδικασία επιστροφής του αιτούντος στη χώρα από την οποία προήλθε. Πάντα με σεβασμό στο κοινοτικό κεκτημένο και για την πλήρη εφαρμογή της Κοινής Δήλωσης Ευρωπαϊκής Ένωσης- Τουρκίας.»¹⁰. Σε Ανακοίνωση δε του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη διευκρινίστηκε ότι οι όποιες αλλαγές προταθούν από την κυβέρνηση στο νομοθετικό πλαίσιο του ασύλου θα τεθούν σε δημόσια διαβούλευση¹¹. Είναι προφανές ότι η ΕΕΔΑ θα μετάσχει στη διαδικασία αυτή, εκπληρώνοντας τον θεσμικό της ρόλο. Με δεδομένη μάλιστα τη σύνθεσή της, στην οποία μετέχουν οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, πανεπιστήμια και ανεξάρτητες αρχές, παραμένει πάντοτε έτοιμη να συνδράμει συμβουλευτικά την Πολιτεία με την

⁹ ΕΕΔΑ, [Παρατηρήσεις στο Σχέδιο Νόμου για την ειδική επιτροπεία ασυνόδευτων ανηλίκων](#) (2017).

¹⁰ Αθηναϊκό - Μακεδονικό Πρακτορείο Ειδήσεων, «[Νέα σθεναρή πολιτική στο προσφυγικό - μεταναστευτικό](#)», 31.8.2019. Βλ επίσης

¹¹ Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, [Ανακοίνωση για το μεταναστευτικό - απάντηση στην ανακοίνωση ΣΥΡΙΖΑ](#), 1.9.2019.

τεχνογνωσία της, στο πλαίσιο άσκησης των αρμοδιοτήτων που της έχει αναθέσει ο εθνικός νομοθέτης.

Στο μεταξύ, η ΕΕΔΑ καλεί την Πολιτεία να συνεκτιμήσει την ανάγκη **ταχείας και απρόσκοπτης διεκπεραίωσης των αιτήσεων διεθνούς προστασίας που εκκρεμούν**, σε κάθε στάδιο της διοικητικής διαδικασίας ασύλου¹², με γνώμονα πάντα **τη διασφάλιση της ποιότητας** των διοικητικών αποφάσεων, ώστε η διαδικασία να πληροί τους όρους της αποτελεσματικότητας. Περαιτέρω, η ΕΕΔΑ τονίζει ότι **η δευτεροβάθμια εξέταση νόμου και ουσία των αιτημάτων διεθνούς προστασίας αποτελεί υποχρέωση που απορρέει από το Ευρωπαϊκό Κοινό Σύστημα Ασύλου** και ως εκ τούτου, δεν δύναται να καταργηθεί από τον εθνικό νομοθέτη χωρίς να τίθενται ζητήματα συμβατότητας των ελληνικών ρυθμίσεων με το ενωσιακό δίκαιο. Επιπλέον δε, ως πρώτο βήμα της πρακτικής μας συνεισφοράς, θέτει ενώπιον των αρμοδίων αρχών, την πολυσέλιδη πλήρη Έκθεση Αναφοράς της για το Προσφυγικό Ζήτημα, η οποία περιέχει επικαιροποιημένες τις θέσεις της ΕΕΔΑ, τόσο ως προς τις διαδικασίες ασύλου όσο και τα λοιπά σύγχρονα ζητήματα προστασίας των προσφύγων και αιτούντων διεθνή προστασία.

---

¹² Ενδεικτικά, στις 31.7.2019 εκκρεμούσαν 66.908 αιτήσεις διεθνούς προστασίας ενώπιον της Υπηρεσίας Ασύλου (http://asylo.gov.gr/wp-content/uploads/2019/08/Greek_Asylum_Service_data_July_2019_gr.pdf) ενώ περίπου 3.000 προσφυγές (κατατεθειμένες ήδη από το 2012-2013) εκκρεμούν ενώπιον των Επιτροπών Προσφυγών του Π.Δ. 114/2010 και περίπου 14.776 προσφυγές ενώπιον της Αρχής Προσφυγών.